

LAUSUNTO EHDOTUKSESTA SOSIAALI- JA TERVEYSHUOLLON SEKÄ PELASTUSOIMEN JÄRJESTÄMISEKSI

Ruoveden kunta ottaa lausunnossaan kantaa lakiluonnoksiin, jotka perustuvat pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman sosiaali- ja terveyspalveluiden rakenneuudistusta koskevien linjausten mukaiseen sosiaali- ja terveyspalvelujen ja pelastustoimen järjestämisen kokoamiseen kuntaa suuremmille itsehallinnollisille sote-maakunnille. Ruoveden kunta pitää sote-uudistusta tarpeellisena ja kannattaa uudistukselle asetettuja tavoitteita.

Tässä tiivistelmässä Ruoveden kunta haluaa nostaa esiin erityisesti asioita, joilla tulee olemaan merkittäviä vaikutuksia Ruoveden kunnan palveluihin ja elinvoimaisuuteen. Ruoveden kunta nostaa tässä tiivistelmässä esiin myös seikkoja, jotka korostuvat harvaan asutulla maaseudulla, jossa etäisyydet ovat pitkät ja väestön ikärakenne ikäihmisiin painottuva.

UUDISTUKSEN TAVOITTEET

Ruoveden kunta pitää lähtökohtaisesti uudistusta tarpeellisena ja kannattaa uudistukselle asetettuja tavoitteita joiden tavoitteena on kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja, turvata yhdenmukaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveyspalvelut kaikille suomalaisille, parantaa palvelujen saatavuutta, turvata ammattitaitoisen työvoiman saanti, vastata yhteiskunnallisten muutosten tuomiin haasteisiin ja hillitää kustannusten kasvua.

Palvelujen uudistuksen keskiössä tulisi olla vahvemmin palvelujen käyttäjät eli asukkaat kunnissa.

KUNTIEN JA ALUEIDEN ERILAISSUUS SEKÄ TARVE LÄHIPALVELUILLE

Olosuhteet maan eri osissa vaihtelevat suuresti, keskusseutujen ja harvaan asutun palvelujen tuottamisessa on paljon eroavaisuuksia, joita ei ole riittävästi huomioitu uudistuksen valmistelussa, ainakaan tähän mennessä. Valittujen ratkaisujen tulisi olla sellaisia, että ne huomioivat erilaiset olosuhteet maan eri osissa ja että valituilla ratkaisuilla voidaan aidosti turvata palvelujen saatavuus ja saavutettavuus myös keskusseutujen ulkopuolisilla alueilla.

Sote järjestämislain 4§:ssä säädettäisiin palvelujen saatavuudesta ja saavutettavuudesta. Lakiesityksen kirjaus siitä, että palvelut on toteutettava yhdenvertaisesti, yhteen sovitettuina palvelukokonaisuuksina sekä sote-maakunnan väestön tarpeet huomion ottaen lähellä asiakasta, on erittäin kannatettava. Valitettavasti lakiluonnoksen monet esitykset eivät tue tavoitetta. Lähipalvelujen yhtenäisen ja riittävän saatavuuden ja saavutettavuuden takaava määrittely on olennaista perustuslain mukaisen ja kansalaisten sekä alueiden kanalta tasavertaisen toteutumisen saavuttamiseksi. Harvaan asutuilla alueilla on välttämätöntä huomioida myös väestön ikärakenne ja sen mukana tuoma palvelutarve sekä pitkät etäisyydet.

Paikallisen turvallisuuden ja toimintakyvyn varmistamiseksi sopimuspalokuntien rooli on elintärkeä. Kansallisen ohjauksen lisääntyessä tulee huolehtia siitä, että paikallisten sopimuspalokuntien rooli ei vaarannu. Sopimuspalokunnat perustuvat merkittävään vapaaehtoiseen resurssiin ja myös tämän vuoksi niiden toimintamahdollisuuksien turvaaminen on erityisen tärkeää. Mikäli uudistuksella romutetaan paikalliset sopimuspalokunnat, se on uhka sekä kansalliselle, että paikalliselle varautumiselle.

JULKISEN, YKSITYISEN JA KOLMANNEN SEKTORIN YHTEISTYÖ

Uudistus ei huomioi riittäväällä tavalla ihmisten erilaisia palvelutarpeita ja kuntien erilaisuutta. Palvelujen parempi saatavuus ja yhdenvertaisuus ei toteudu ilman asiakaslähtöistä toimintaa ja monituottajamallia, jossa mukana ovat julkinen, yksityinen ja kolmas sektori.

Erittäin huolestuttavaa lakiluonnoksissa on, että ne eivät tunnista ja tunnusta sitä hyvää yhteistyötä mitä kunnissa tehdään sekä yritysten, että kolmannen sektorin kanssa. Jos lakiluonnokset toteutuisivat nyt esitellyllä tavalla, se merkitsisi useissa kunnissa toimivien yhteistyöverkostojen ja –kumppanuuksien alasajoa ja useiden yritysten ja yhdistysten toimintaedellytysten loppumista. Tämä taas puolestaan tarkoittaisi väistämättä kuntien elinvoimaisuuden vähenemistä merkittävästi.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen hankkimista yksityiseltä palveluntuottajalta rajoittavat tiukat säädökset ja merkittävästi kiristyyvä valtion ohjaus rajoittavat palvelujen tarkoituksenmukaista järjestämistä ja tuottamista sekä sote-maakuntien itsehallintoa ja asukkaiden vaikutusmahdollisuuksia. Riski siihen, että uudistus voi johtaa tehottomiin ja epätarkoituksenmukaisiin ratkaisuihin on suuri, ellei lakivalmistelu tunnista kunnille elintärkeää yhteistyötä sekä yksityisten ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.

Ruoveden kunta katsoo, että ehdotettu voimaannanolain 28§:n mukainen kunnilta maakunnille siirtyvien ulkoistamissopimusten mitättömyyssääntely ei ole toteuttamiskelpoinen ratkaisu ja ulkoistamissopimusten mitättömyysuhka on lähtökohtaisesti elinkeinon- ja sopimusvapautta rajaava toimenpide.

RAHOITUS JA KUNTIEN TALOUDELLINEN ASEMA

Sote-uudistuksella on merkittäviä vaikutuksia kuntien elinvoimaan, jota ei ole riittävästi arvioitu. Uudistus heikentää olennaisesti kunnan investointikykyä ja rahoitusasemaa. Lakiluonnoksessa on piirteitä kuntien perustuslaillisen autonomian vaarantumiseen. Esimerkiksi vuoden 2023 kunnallisveron määrittelyssä kuntien mahdollisuus veroprosentin ja siten toimintansa määrittelyyn on sidottu.

Riskinä on myös se, että maakunnallinen hallinto ja sote-maakuntien rahoitus- ja ohjausmalli ohjaavat palveluja vahvasti keskitettyihin ratkaisuihin, eivätkä mallit huomio riittäväällä tavalla erilaisia alueita parhaiten palvelevia tapoja, joilla sosiaali- ja terveyspalveluja tuotetaan. Esityksessä tulisi kiinnittää enemmän huomiota asiakasnäkökulmaan ja palvelujen saatavuuteen ja saavutettavuuteen.

OMAISUUSJÄRJESTELYT

Kuntien näkökulmasta keskeinen kysymys uudistuksen voimaantullessa on kuntien omistukseen jäävien tilojen käyttö siirtymäkauden vuokrajärjestelyn (3+1) jälkeen ja vuokrataso siirtymäkaudella. Ongelma on, että kunnat joutuvat olemaan pitkään epätietoisia siitä, tuleeko sote-maakunta käyttämään tiloja siirtymäkauden jälkeen. Epätietoisuus kunnan omistamien tilojen käytöstä uhkaa kuntien investointimahdollisuuksia ja estää pahimmillaan tilojen ylläpidonkin kannalta välttämättömät investoinnit.

